

JOGUINES A L'ANTIGA GRÈCIA

M'agrada molt de col·laborar en una revista que dedica pràcticament tot un exemplar al deliciós museu de jocs i joguines del qual és l'ànima Josep Maria Joan. Ho faig amb unes notes sobre els infants grecs i les seves joguines predilectes. Sortosament, encara que no pas excessivament abundants, ens resten testimonis d'aquest aspecte tan humà de la vida grega, tant en les arts plàstiques com en els poemes.

A tall d'exemple, quan Timàreta es casa, segurament molt jove, potser als catorze anys o als quinze anys, consagra a la deessa Àrtemis les seves nines i les altres joguines; com que, en casar-se, es canviarà de pentinat, hi afegeix la diadema que duïen les noies encara verges:

"Timàreta, abans de les noces, el seu *timbalet*, l'estimada *pilota*, la *diadema* que li retenia els cabells i les *nines*, Àrtemis de Limnos, essent verge a una verge, tal com convé, ho consagrà, amb els vestits de les nines".

Ens podem imaginar, doncs, que tenia més d'una nina —qui sap si també articu-

lada com la de Tarragona— amb vestits per a jugar-hi. Joguines molt corrents, tant per als nens com per a les nenes, eren els petits timbals i, sobretot, les pilotes i les tabes o astràgals.

Igual com Timàreta, un xicot, Cal·liteles, ofrena als déus "la pilota que mai no deixava de fer volar", en un epigrama de Teodor. En aquest cas, però, més que d'un joc es tractava d'un entrenament esportiu, perquè també hi trobem l'arc i la javelina. Aquests dons són dedicats al déu Hermes.

No hi havia transició, per a les nenes, entre els jocs propis de la infantesa i els deures d'una dona casada: ens ho demostra un molt bell epigrama d'Antípat:

«La verge Hippe, de llargs cabells, ha alçat damunt del front tots els seus rinxols, deixant netes les seves temples oloreses: ja li ha arribat el temps de les nocces; nosaltres, diademes, a la noia reclamem les gràcies virginals.

Àrtemis, que pugui ser el dia de les nocces també el de la concepció per a la

filla de Licòmedes, encara amiga d'astràgals».

Als vasos de ceràmica ens han quedat pocs testimonis de jocs, perquè són dedicats a temes de mitologia, de batalles, o funeraris. Tenim, però, al Museu de Nàpols, un dels més famosos quadres monocolors, pintats sobre marbre, i signat "Alexandre Atenès", que ens presenta dues jovenetes, filles de Niobe, Aglaia i Hilearia, jugant, assegudes a la gatzoneta, amb les tabes, que eren ossets de xai. Al seu darrera, a peu dret, veiem les figures de Letona, Niobe i Hebe; com afirma Amedeo Maiuri, aquest bellíssim quadre recorda molt, per la nitidesa de línies i la delicadesa del color, la ceràmica àtica.

Altres joguines testimoniades: una pilota, una mena de castanyoles, uns daus i una baldufa; els consagra un nen, Filocles, a Hermes, acomiadant-se, per dir-ho així, de la seva infantesa.

No sempre les joguines eren objectes inanimats; els infants grecs tenien bestioles domèstiques, sovint no coincidents amb les d'ara. Eren molt apreciades, pel seu cant (?) les llagostes de rostoll —així com les cigales. És commovedor el poema d'Anite de Tegea dedicat a una nena, Myro, que descobreix per primera vegada la mort quan perd aquest dos animals:

«... i sanglotà amb plor pueril: car les seves dues joguines l'indòcil Hades li havia pres».

També els agradava molt, a la mainada, jugar amb els cabrits i fins i tot amb un boc. En tenim diversos records en la poesia:

«Uns infants, boc, t'han posat regnes de porpra, han passat un fre a la teva boca peluda, i et fingeixen cavall davant del temple del déu, per ensenyar-te a portar-los amb suavitat mentre juguen».

De vegades, dediquen després una petita estàtua de l'animal al temple: un boc de ceràmica, o una cigala d'or. Aquestes joguines, però, ja són d'una mena que no s'adiu amb el museu de Figueres. Sí que, en canvi, hi podrien entrar les màscares de representacions teatrals que guanyaven els infants com a premi dels seus èxits escolars, i que de vegades ofrenaven també als bells temples dels déus. Infants que jugaven, com els nens de tots els temps, alhora que s'instruïen aprenent de cor les immortals poesies d'Homer i d'Eurípides:

«...jo, màscara tràgica de Dionís, jec aquí amb la boca oberta, el doble de gran que Dionís, i escolto els nens que reciten: "és sagrada la meva cabellera"».

Capseta antiga propietat de l'autora, amb motiu mitològic de nens jugant. (Foto: Joan Ma. Pau)